

Romové mezi námi

Pavel Kuchař

10. 1. 2016

Ekumenická lesní škola

OSNOVA

- Úvod
- Setkání s odlišností
- Můj postoj k odlišnosti
- Práce s odlišností
- Předpoklady k práci s odlišností
- Praktické rady a doporučení
- Uchopení romství ze skautského pohledu

Setkání s odlišností

- Česká republika -otevřené hranice
 - lidé z jiných kultur
 - turisté, obchodníci, studenti
 - spolužáci, sousedé, kamarádi, přátelé, partneři
 - migranti

Jaké pocity v nás vyvolávají ?

Můj postoj k odlišnosti

- **Strach** z neznámého.
- Nedostatek **pozitivního kontaktu**
- Vliv **předsudků**
- Hledání jistoty v **postoji etnocentrismu.**
- Vliv **pozitivního kontaktu**
 - Pozitivní kontakt jako výzva

Práce s odlišností

- **Vnímat** odlišnost, beze strachu a předsudků.
- **Poznání odlišnosti zevnitř** (studium, zkušenosti druhých, osobní kontakt)
- **Přijetí odlišnosti**, jako cesty ke vzájemnému poznání. Hledání společných hodnot, vzájemná úcta. Univerzalita lidství
- **Spolupráce**: princip duální identity

Práce s odlišností - vnímat

- Vnímat odlišnost, **beze strachu a předsudků.**
- Nepřehlížet, protože **jsou skutečně odlišní**
- Uvědomit si, že ten **jiný má právo být sám sebou.**

- Poznání odlišnosti: postoj **odvahy**
- Nev tlačovat do teorie: předsudek romská hudba

Práce s odlišností – poznání zevnitř

- **studium**

- Tradiční romská kultura
- Rozpad kultury – vliv migrace
- Sociální vyloučení
- Znalost jazyka

- **zkušenosti druhých**

- Jan Zajíc junior
- Václav Zeman - Šík

- **osobní kontakt** s příslušníky odlišné kultury

Dědictví indické kultury

Džátí – kasta: je

- příbuzensko profesní skupina, kterou s *ostatnímu váže ekonomická komplementarita* a
- zároveň *odděluje sociální distance* v mimoekonomických sférách života:
 - zákaz **komensality**
 - **endogamie**
- **Praktické důsledky.**

Dědictví indické kultury

Víra v duchy zemřelých

- Strach při nočních hrách
- Hygiena u potoka v lese
- Hlučné chování v noci v lese

Historie Romů

- **Zkušenost pronásledování**

- 16. - 17. století: beztrestné hony na Romy
- holocaust, Osvětim

- **Mentalita nejistoty, obav až strachu**

- **Plánování se jeví jako zbytečné**

- Zítřek je nejistý

- **Impulsivnost**

- Tady a teď s plným nasazením

Klasifikace kultur Geert Hofstede

- **Kulturní standardy**

- přijímány v raném dětství, proto ovlivňují postoje

- Společnost sankcionuje jedince, kteří se svými standardy odlišují od standardů společnosti
- Kultura je kolektivní programování ducha

G. Hofstede STANDARDY I

- **Vyhýbání se riziku a nejistotě**

- Romové upřednostňují útěk, obejití překážky, vyhnutí se konfliktu

- **Míra tolerance k nerovnému rozdělení moci**

- Jednání Romů je silně hierarchizováno
 - Instrukce staršího bratra
 - Vyšší postavení má chytřejší před silnějším

G. Hofstede STANDARDY II

- **Míra individualismu a kolektivismu**
 - Romská kultura je silně kolektivistická
 - Silný vliv rodiny nukleární a širší
- **Převaha maskulinních nebo femininních hodnot**
 - Romská kultura je výrazně maskulinní
- **Krátkodobá nebo dlouhodobá orientace**
 - Převažuje krátkodobá orientace na okamžitý efekt

Jazyk a myšlení

- Romština nezná **obecné pojmy**. Nemá slovo rodiče, jen otec a matka.
- **Dítě se tak učí zobecňovat teprve ve škole** a zpočátku nerozumí všemu. Proto je nezastupitelná úloha romských asistentů.
- V romštině se **neděkuje**. Chování romských dětí se pak jeví jako nezdvořilé a nevděčné.

Na co se naráží I

Hrubá mluva

- Předvádění, dodávání si odvahy.
- Děti nahrávají slovo a po naší odpovědi doplní slovo neslušné
- Když chtějí **dovedou mluvit krásně.**
 - příklad rap – píseň o lásce k dívce
 - moje zkušenost Ostrava – autobus
 - pracovní vyučování ZvŠI Na Vizině
 - středisko ČB

Na co se naráží II

- **Hlučnost**
 - Zkušenost nádraží Slovensko.
 - dodávání si odvahy na nočním pochodu
 - romské zábavy
- **Práce s časem**
- **Zručnost**
- **Plnění slova**
 - Ano: německé, české, východní

Rysy romské mentality I

zkušenost PK

- Je- li život nejistý, **nemá cenu plánovat.**
- **Problému** je třeba se pokud možno **vyhnout**, neřešit jej ani tak silou, jako spíše chytrostí.
- Je důležité nebýt naivní, ale **být ve střehu.**
- Je třeba být **připraven okamžitě utéci.**

Rysy romské mentality II

zkušenost PK

- Život je třeba brát tak, jaký je.
- Je třeba **okamžitě a naplno** využít příležitosti k získání výhod – toho, co se nabízí.
- Je moudré **neříkat gadžovi pravdu**; je mocný, může toho zneužít a ty se spravedlnosti nedovoláš (tobě nikdo nebude věřit, protože jsi Rom).
- Také **gadžovi přímo neodporuj**; kývni na to, co chce slyšet.

Rysy romské mentality III

zkušenost PK

- **To, co se navrhne, nelze pokládat za jisté.**
To, co se dohodne, ještě neznamená, že to tak bude.
- Je nutné **znát přezdívký a krycí mechanismy.**
- Je třeba **držet solidaritu s příslušníky rodiny,** hlavně v nesnázích.
- **Rodina je jedinou jistotou.**
- Je třeba chránit **čest matky.**

Práce s odlišností - Přijmout odlišnost

- Hledání společných autentických hodnot
 - Stejné hodnoty - odlišné formy
- Vzájemná úcta.
 - Úcta ke starším v jejich komunitě
- Univerzalita lidství
 - lidská práva
- Cesta ke vzájemnému poznání a uznání

Práce s odlišností - Spolupráce

- Koncept **duální identity**
 - identita **občanská** (demokratická společnost)
 - Identita **etnická**
- Umožňuje
 - klást **oprávněné požadavky** pro začlenění se do kultury majority
 - Zachovává **etnickou svébytnost**
- Cílem je **vlastní růst** příslušníků etnika

Cíle výchovy

- Odvaha pramenící ze zdravého sebevědomí
vědomí osvojených dovedností (kompetencí)
- Schopnost orientovat se
 - vychází z kritického myšlení a rozlišení svých schopností
- Vytrvalost, samostatnost, zdolat překážky
- Schopnost obstát v nabízené příležitosti
- Schopnost reflektovat zkušenost a plánovat

Osobnostní předpoklady vedoucího

- Zakotvenost v **reflektovaných** hodnotách
- Schopnost jejich **autentického vyjádření**
- Postoj **ostražitosti**, nikoli naivity
- Umět **klást přiměřené a oprávněné požadavky**
- **Spravedlnost, laskavost, vnitřní pevnost**
- **Citová zralost, stabilita**

Praktické rady a doporučení

- První kontakt

- Opatrnost, plachost
- Postupné zkoušení, co si mohou dovolit
- Citové vydírání a klamné informace
- Lokální prevence, zručnost

- Autorita

- nenechat se napálit, mít přehled, bystrost
- Obratnost, síla tělesná zdatnost – sport, fotbal
- Hrát na hudební nástroj
- Vždy zachovat klid, nadhled; konflikt řešit v sedě, ne ve stoje

Co se osvědčilo I

- Na skupinu a akci vždy dva vedoucí
- Program nepřetížit hrami
- Čas na osobní kontakt
- Víkendové akce a postupně připravit tábor
- Tábory putovní, cyklistické

Uchopení romství ze skautského pohledu Jana Zajíce jun.

- Setkání s odlišností, na kterou se denně naráží
 - Někomu něco patří a je třeba to respektovat
 - Nejen tady a teď, ale i zítra
 - Když myslím jen na sebe, pak z toho nikdo nic nemá
- Narážíme na jejich odlišné pojetí života a situaci, kdy jejich rodové tradice ztrácejí sílu. Větší sílu mají drogy, sociální vyloučení, kultura chudoby.
- Můj postoj k odlišnosti: denně reflexe, jak já u toho mohu fungovat, i s tím, že to odevzdávám Bohu

Uchopení romství ze skautského pohledu Jana Zajíce jun.

Skautské prvky sdělné pro Romy I

- Je to něco, co jim zprostředkuje nejen zajímavou realitu pro TADY a TEĎ
- Ale může vytvořit PŘEDPOKLADY, že NĚCO MÁ SMYSL v jejich život, který se jim jeví jako *beznadějný*

Uchopení romství ze skautského
pohledu Jana Zajíce jun.

Skautské prvky sdělné pro Romy II

Vztah k přírodě: znalost
zvířat, rostlin

- Vědět, co je pro ně
posvátné: například
skautský kroj

Uchopení romství ze skautského pohledu Václava Zemana I

- Co je sociální znevýhodnění
 - Jazyková bariéra
 - Etnická odlišnost
 - Nízký socioekonomický status
 - Sociálně rizikové chování v rodině a v prostředí komunity

Uchopení romství ze skautského pohledu Václava Zemana II

- Důsledky sociální znevýhodnění
 - Lidé s těmito problémy se dostávají do sociální izolace a jsou vystaveni diskriminaci
 - Je jim zamezen přístup ke zdrojům:
 - Zaměstnání, bydlení, sociální ochraně a službách, zdravotní péči, vzdělání, lékařské péči
 - Vzniká minorita se svojí vlastní subkulturou
 - Obyvatelé jsou situací frustrováni a bezmocní
 - Vytvářejí si krátkodobé životní strategie zaměřené na uspokojení základních potřeb
 - Žijí v pocitu ohrožení a obav ze změn

Uchopení romství ze skautského pohledu Václava Zemana III

- Děti ve vyloučené lokalitě přebírají způsoby myšlení a chování
- Vzdělání se jeví jako nepotřebné, není podpora školy od rodiny (zkušenost nezaměstnanosti)
- Nebezpečí rizikového chování
- Nedostatečně inspirující životní vzory: je normální nepracovat a žít ze sociálních dávek

Uchopení romství ze skautského pohledu Václava Zemana VI

- Není třeba, prvoplánovitě volit speciální přístupy,
- nejprve zjistěte potřeby a motivace dítěte, posuďte stav oddílu, jeho otevřenost a případné xenofobní nálady,
- zamyslete se také nad svými vlastními postoji a rozhodnutostí, zda pracovat s takovým dítětem,
- před nebo při vstupu dítěte do oddílu citlivě představte kulturní reálie prostředí, ze kterého dítě pochází (seznamte ostatní vedoucí i členy oddílu se zvyky, tradicemi, vztahy a dalšími prvky dané kultury)

Uchopení romství ze skautského pohledu Václava Zemana V

- Komunikujte pravidelně s rodiči dítěte, dítětem samotným,
- připravte pro dítě propracovanější integrační plán (zjistěte, co umí i neumí, aktivity a hry, ve kterých bude moci vyniknout i zdokonalovat se),
- pokud můžete, vyčleňte z týmu vedoucích jednoho, který bude dítěti k ruce, když to bude potřebovat,
- zařazujte cíleně aktivity podporující oddílový duch